Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

LAUSUNTO
19/11/2025

Sähköpostinne 14.11.2025; Sosiaali- ja terveysvaliokunta perjantai 21.11.2025 klo 09.00 / HE 150/2025 vp / Asiantuntijapyyntö

TYÖTERVEYSLAITOKSEN LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE LAEIKSI SAIRAUSVAKUUTUSLAIN JA SIIHEN LIITTYVIEN LAKIEN MUUTTAMISESTA HE150/2025 VP

Lausunnon kohteena olevan esityksen mukaan sairausvakuutuslain erityisraskausrahaa koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi erityisraskausrahaan oikeuttavien työtehtäviin tai työolosuhteisiin liittyvien vaaraa aiheuttavien tekijöiden osalta. Vaaraa aiheuttavien tekijöiden luettelo laajenisi huomattavasti nykyiseen säädökseen nähden. Erityisraskausrahaa olisi mahdollista saada osittaisena, jos raskaana oleva työntekijä siirtyisi tekemään osa-aikatyötä vaaraa aiheuttavan tekijän vuoksi. Työsopimuslakiin ja tuloverolakiin tehdään muutoksen vaatimat korjaukset.

Toisena muutoskohteena ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain mukaista luovutuspäivärahaa koskevaa sairausvakuutuslain sääntelyä ehdotetaan selkeytettäväksi. Lisäksi luovutuspäivärahan määräytymistä muutettaisiin siten, että luovutuspäivärahan määrä vastaisi elimen, kudoksen tai solujen irrottamisesta taikka siihen liittyviin välttämättömiin tutkimuksiin osallistumisesta aiheutunutta ansionmenetystä. Työttömyysturvalakiin, työntekijän eläkelakiin, yrittäjän eläkelakiin, merimieseläkelakiin ja julkisten alojen eläkelakiin ehdotetaan tehtäväksi luovutuspäivärahan muutosten edellyttämät välttämättömät muutokset.

Kolmannen muutosehdotuksen mukaan säännöstä erityishoitorahaoikeudesta ehdotetaan muutettavaksi siten, että oikeus erityishoitorahaan olisi vakuutetulla, joka osallistuu lapsensa sairauden tai vamman vuoksi annettavaan erikoissairaanhoidon tasoiseen hoitoon tai kuntoutukseen.

Työterveyslaitoksen lausunnossa keskitymme erityisraskausrahaan liittyviin muutoksiin.

Erityisraskausrahaan esitetyt muutokset

Esitetyt muutokset

Sairausvakuutuslain muutoksen tavoite on ehdottoman kannatettava ja muutokset pääosin tarpeellisia ja odotettuja. Ehdotus tuo ratkaisun tilanteisiin, joissa raskaana olevan työntekijän entisessä työssä jatkaminen on ilmeisen kohtuutonta ja haitallista. Muutosehdotus tuo 1.4.2024 voimaan tulleen valtioneuvoston asetuksessa raskaana olevien, äskettäin synnyttäneiden ja imettävien työntekijöiden suojelemisesta työssä vaaraa aiheuttavilta tekijöiltä (143/2024) luetellut tekijät erityisraskausrahan piiriin, sikäli kuin niiden tiedetään aiheuttavan vaaraa raskaana olevalle työntekijälle tai sikiölle.

HE:ssa on myös luonnos asetukseksi Valtioneuvoston asetukseksi sairausvakuutuslain täytäntöönpanonosta annetun asetuksen (1335/2004) muuttamiseksi. Kyseessä oleva luonnos asetukseksi on paraikaa lausuntokierroksella.

Perusongelma piilee direktiivissä Raskaana olevien ja äskettäin synnyttäneiden työntekijöiden suojelu (92/85/ETY), jossa luetteloidaan tekijöitä, joiden kaikkien annetaan ymmärtää olevan haitallisia raskaana olevalle työntekijälle tai raskaudelle. Direktiivin luettelossa I on kuitenkin samassa luettelossa hyvin erilaisia tekijöitä, prosesseja ja työolosuhteita, joista ei ole läheskään samantasoista näyttöä haitallisuudesta. Direktiivin tekijät on sellaisenaan tuotu kansalliseen raskaussuojeluasetukseen, ja jotka nyt ehdotetaan tuotavan erityisraskausrahaa oikeuttavien tekijöiden piiriin.

Kemiallisissa tai biologisissa tekijöissä ei ole olennaista uutta, mutta ehdotus tuo joukon fysikaalisia, fyysisiä ja psyykkisiä tekijöitä erityisraskausrahasäädösten piiriin.

Esitetyt vaikutusarviot

Kokonaisuutena ehdotus lisää raskaana olevien työntekijöiden turvallisuutta työnpaikoilla, lisäämällä viimeisen ratkaisukeinon, silloin kun työpaikalla ei erilaisin työjärjestelyin voida järjestää turvallisia työolosuhteita. Johtavana periaatteena arvioitaessa työoloja raskauden aikaan on varovaisuusperiaate, liioittelua kuitenkin välttäen. Ylipäätään Suomen on syytä myös työelämässä edistää perhemyönteisyyttä, joka osaltaan voi edistää syntyvyyden lisääntymistä. Muuttamalla työpaikat raskaana oleville työntekijöille turvallisiksi ja terveellisiksi voimme myös edistää muiden haavoittuvaisten työntekijäryhmien työturvallisuutta. Työnkuvan muutokset ovat aina ensisijaisia työstä pois jäämiseen nähden.

Osittainen erityisraskausraha on tervetullut uudistus, joka lisää raskaana olevien työntekijöiden mahdollisuutta osallistua työelämään, silloin kun ei ole mahdollisuutta järjestää turvallisia työoloja kokopäiväiselle työnkuvalle. Erityisesti fyysisesti tai henkisesti kuormittavassa työssä, se voi olla hyvä ratkaisu ja motivoida jatkamaan työssä, takaamalla myös paremman ansiotason.

Muutokset lisäävät epäilemättä merkittäväsi erityisraskausrahan saajien määrää. Minkä verran, on vaikea arvioida koska osa haasteista on nykyisin ratkaistu sairauspäivärahalla, kuten HE:ssa kerrotaankin. Raskaana olevilla on runsaasti sairauslomia, joihin tutkimusten mukaan osasyynä on pidetty riittämättömiä mukautuksia työelämässä.

Melun ja kehotärinän tuominen erityisraskausrahan piiriin on perusteltua ja niille on luotettavat mittausmenetelmät. Turvalliset rajatkin voidaan kohtuullisen helposti asettaa, kunhan altistuminen on luotettavasti mitattu tai arvioitu, näin ei aina kaikilla työpaikoilla ole. Työajan rajaaminen voisi myös näissä työnkuvissa olla toimiva altistumista vähentävä keino, raskaana olevan ei välttämättä tarvitsisi kokonaan pois työstä jäädä. Melulle altistuu merkittävä määrä lisääntymisikäisiä naisia.

Fyysisten ja henkisten rasitustekijöiden objektiivinen ja tasapuolinen arviointi työpaikoilla on perin haastavaa, tieteellinen näyttö haitallisuudesta on puutteellinen eikä selkeitä mittareita tai kynnysarvoja poikkeavalle saatikka vaaralliselle altistumiselle raskauden aikana ole. Suurin osa naisista käy töissä ja yhä useampi nainen on hakeutunut miesvaltaisille aloille. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaiseman Työolobarometrin 2024 mukaan 39 % palkansaajista koki työnsä fyysisesti raskaaksi, työntekijäammateissa jopa 68 %. Henkisesti raskaaksi koki työnsä 64 %. Voiko merkittävä osa raskaana olevista työntekijöistä olla oikeutettu erityisraskausrahaan oman ilmoituksensa perusteella, jollei sellaista työnkuvaa ole tarjolla, jonka työntekijä kokee vain vähän rasittavaksi? Objektiivisten mittareiden puute haastaa työnantajia, työterveyshuoltoa ja erityisesti hakemuksia arvioivaa Kelaa. Työterveyshuollon merkitys ja rooli rasitustekijöiden arvioinnissa tulee kasvamaan. Työterveyshuollon lääkäreiden koulutus, osaaminen ja kokemus sekä alueellinen jakautuminen epätasaisesti voi aiheuttaa epätasa-arvoa työntekijöiden välillä. Tiedotukseen ja koulutukseen on syytä panostaa ja tiettävästi Kela on näin tekemässäkin. Vaarana on, että hankalasti arvioitavien ja puutteellista näyttöä haitallisuudesta omaavien tekijöiden mukana olo etuutta oikeuttavien vaaratekijöiden ja työolojen luettelossa lisää nuorten, lisääntymisiässä olevien naisten syrjintää työpaikoilla. Myös työnantajien halukkuus palkata nuoria naisia töihin, jossa esiintyy ko. rasitustekijöitä voi vähentyä. Työelämän lisääntymisterveysturvallisuuden osalta tavoitteena on, että raskauteen liittyvät vaarat olisi tunnistettu ennakolta ja mietitty toimenpiteet, joiden turvin mahdollisimman

moni voisi työskennellä turvallisesti, myös raskaana ollessaan. Työnantajalle voi olla helpompaa siirtää nainen erityisraskausrahalle kuin alkaa muokkaamaan työtä tai tekemään muita työjärjestelyjä. Tämä taas vaikuttaa naisten ansiotasoon ja urakehitykseen. Koska objektiivisia raja-arvoja/kynnysarvoja ei kaikille esityksessä olevilla tekijöille ole mahdollista luoda on riskinä myös, että ehdotus nykyisessä muodossaan luo epätasa-arvoa työmarkkinoille. Vaikeasti arvioitavien ja vaillinaisen tieteellisen näytön haitallisuudesta omaavien tekijöiden kohdalla epävarmuustekijät on syytä huomioida etuuden täytäntöönpanossa, jotta raskaana olevat työntekijät tulevat asiamukaisen tiedon pohjalta tehtyjen ratkaisujen perusteella oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti kohdelluiksi työmarkkinoilla.

Luovutuspäivärahaan esitetyt muutokset

Työterveyslaitos kannattaa nykyisten säädösten selkeyttämistä ehdotuksen mukaan.

Erityishoitorahaan esitetyt muutokset

Työterveyslaitos pitää muutosta perusteltuna.

Yleistä lausuttavaa esityksestä

Esitys on perusteltu ja muutokset tarpeellisia, mutta ehdotettu erityisraskausrahaan oikeutettavien tekijöiden luettelon merkittävä laajentaminen tuo etuuden piiriin tekijöitä, jotka voivat luoda työelämässä ja etuus-korvauskäytännössä vaikeasti ratkaistavia tilanteitä, epätasa-arvoa ja joillakin aloilla mahdollisesti työvoima-haasteita.

Antti Koivula
Pääjohtaja

Heikki Frilander
Ylilääkäri